

Ọmọ-ogun gúúsù ẹ̀gun ọ̀ba àríwá, lẹ̀yìn nàà ni wọn sì pa aya àkókó tí ó pa ọ̀ba àríwá nàà, pẹ̀lú iyàwó gúúsù rẹ̀ àti ọ̀mọ rẹ̀. Ọ̀mọ aya àkókó nàà, ẹnì tí a ti fi jókòó gégé bí ọ̀ba aláakòso àríwá nígbà ikú baba rẹ̀, ni ọ̀ba gúúsù mú ní igbèkùn, ó sì kó ọ̀ padà lọ sí Íjìbítì, pẹ̀lú diẹ̀ nínú àwọn ohun isẹ̀nbáyé àti àwọn òrìṣà Íjìbítì tí ijọ̀ba àríwá ti kó kúrò ní ijọ̀ba gúúsù nínú àwọn ogun àtẹ̀yìnwá. Nígbà tí ọ̀ba àríwá tí a mú ní igbèkùn nàà dé Íjìbítì, ó ṣubú kúrò lórí ẹ̀ṣin, ó sì kú. Uriah Smith ṣàfihàn itàn nàà báyíí.

“ESE 6. Ní ọ̀pin àwọn ọ̀dún wọn yòò so ara wọn pọ̀; nítorí ọ̀mọ̀bìnrin ọ̀ba gúúsù yòò tọ̀ ọ̀ba àríwá wá láti ẹ̀ àdéhùn kan: ṣùgbọ̀n ọ̀un kì yòò di agbára apá nàà mú; bẹ̀ẹ̀ ni ọ̀un nàà kì yòò dúró, bẹ̀ẹ̀ ni apá rẹ̀; ṣùgbọ̀n a ó fi í lé ọ̀wọ̀, àti àwọn tí ó mú un wá, àti ẹnì tí ó bí i, àti ẹnì tí ó fún un ní agbára ní àwọn àkókò wònyí.”

“Àwọn ọ̀ba Íjìbítì àti Síríà máa n jagun leraléra. Èyí sì ṣelẹ̀ ní pàtàkì láàárín Ptolemy Philadelphus, ọ̀ba kejì tí Íjìbítì, àti Antiochus Theos, ọ̀ba kẹ̀ta tí Síríà. Nígbèyìn-gbèyìn wọn fara mọ̀ àlàáfíà lórí àdéhùn pé Antiochus Theos yòò kọ̀ aya rẹ̀ àtijó, Laodice, àti àwọn ọ̀mọ̀kùnrin rẹ̀ méjèèjì sílẹ̀, kí ó sì fẹ̀ Berenice, ọ̀mọ̀bìnrin Ptolemy Philadelphus. Ní ibámu pẹ̀lú èyí, Ptolemy mú ọ̀mọ̀bìnrin rẹ̀ wá sọ̀dọ̀ Antiochus, ó sì fi iyàwó-òwò nílá kan fún un pọ̀.”

“Ṣùgbọ̀n ọ̀un kì yòò di agbára apá mú;’ èyí ni pé, ànfààní àti agbára rẹ̀ lọ̀dọ̀ Antiochus. Bẹ̀ẹ̀ sì ni ó rí; nítorí ní àkókò diẹ̀ lẹ̀yìn nàà, nínú igbóná ifẹ̀ kan, Antiochus tún mú aya rẹ̀ àtijó, Laodice, àti àwọn ọ̀mọ̀ rẹ̀, padà wá sí ilẹ̀-ẹ̀jọ̀ ọ̀ba. Nígbà nàà ni àsoṣelẹ̀ nàà wí pé, ‘Bẹ̀ẹ̀ ni kì yòò dúró [Antiochus], bẹ̀ẹ̀ ni apá rẹ̀,’ tábí irú-ọ̀mọ̀ rẹ̀. Laodice, nígbà tí a ti mú un padà sínú oore àti agbára, bẹ̀rù pé, nítorí àidúróṣinṣin iwà rẹ̀, Antiochus lè tún fi í sínú ẹ̀gàn, kí ó sì tún pé Berenice padà; nígbà tí ó sì ronú pé kò sí nńkan kankan bí kò ẹ̀ ikú rẹ̀ tí yòò jẹ̀ ààbò tó péye lòdì sí irú isẹ̀lẹ̀ bẹ̀ẹ̀, ó mú kí a fi májèlẹ̀ pa á láipẹ̀ lẹ̀yìn nàà. Bẹ̀ẹ̀ ni irú-ọ̀mọ̀ rẹ̀ tí ó bí fún Berenice kò jogún rẹ̀ nínú ijọ̀ba nàà; nítorí Laodice ṣètò ọ̀ràn lónà bẹ̀ẹ̀ tí ó fi dáàbò bo itẹ̀ nàà fún àkóbí ọ̀mọ̀kùnrin rẹ̀, Seleucus Callinicus.”

“Ṣùgbọ̀n irú iwà búburú bẹ̀ẹ̀ kò lè pé láijẹ̀ iyà, gégé bí àsoṣelẹ̀ nàà ti tún so tẹ̀lẹ̀, tí itàn tó tẹ̀lẹ̀ e sì fi hàn.”

“ESE 7. Ṣùgbọ̀n láti inú ẹ̀ka kan lára gbòngbò rẹ̀ ni ẹnìkan yòò dide ní ipò rẹ̀, ẹnì tí yòò wá pẹ̀lú ogun, tí yòò sì wọ̀ inú odi agbára ọ̀ba àríwá, yòò sì ẹ̀ sí wọn, yòò sì ẹ̀gun: 8. Yòò sì tún kó àwọn òrìṣà wọn lọ̀ sí igbèkùn sínú Ejibiti, pẹ̀lú àwọn ọ̀mọ̀-aládé wọn, àti pẹ̀lú àwọn ohun èlò wọn tí ó ẹ̀yebiye ti fàdákà àti ti wúra; yòò sì pé ọ̀dún púpọ̀ ju ọ̀ba àríwá lọ̀. 9. Ní báyíí, ọ̀ba gúúsù yòò wọ̀ inú ijọ̀ba rẹ̀, yòò sì padà sí ilẹ̀ tirẹ̀.”

“Èka yíí láti inú gbòngbò kan nàà pẹ̀lú Berenice ni arákùnrin rẹ̀, Ptolemy Euergetes. Kò tii pé tí ó jogún ijọ̀ba Ejibiti lẹ̀yìn baba rẹ̀, Ptolemy Philadelphus, ni iná itara láti gbẹ̀san ikú arábìnrin rẹ̀, Berenice, mú un gbé ogun nílá kan dide, ó sì wọ̀ ilẹ̀ ọ̀ba àríwá nàà, èyí ni ti Seleucus Callinicus, ẹnì tí ó pẹ̀lú iyá rẹ̀, Laodice, jọ̀ba ní Siria. Ó sì borí wọn, tí tí dé isẹ̀gun Siria, Cilicia, àwọn agbègbè òkè tí ó wá lẹ̀yìn Euphrates, àti fẹ̀rẹ̀ gbogbo Èsía. Ṣùgbọ̀n nígbà tí ó gbọ̀ pé isòṣẹ̀ kan ti dide ní Ejibiti tí ó n bẹ̀rẹ̀ pé kí ó padà sí ilẹ̀, ó kó gbogbo ohun ijẹ̀ni lẹ̀wọ̀ nínú ijọ̀ba Seleucus, ó sì mú egbèrún mérénlélógójì talenti fàdákà àti àwọn ohun èlò iyebiye, pẹ̀lú egbèrún méjì ó lé egbèrún márùn-ún àwòrán àwọn ọ̀lọ̀run. Láàárín àwọn wònyí ni àwọn àwòrán tí Cambyses ti gbà kúrò ní Ejibiti tẹ̀lẹ̀, tí ó sì ti gbé lọ̀ sí Persia. Àwọn ará Ejibiti, níwọn

bí wọn ti fi ara wọn pátápátá fún ibòrìṣà, fi oyè Euergetes, tàbí Olùṣoore, fún Ptolemy, gégé bí lèyìn fún un nítorí pé ó ti báyií, lèyìn ọ̀pọ̀ ọ̀dún, da àwọn ọ̀lórún wọn tí a mú ní ìgbèkùn padà.”

“Èyí, gégé bí Bishop Newton ti so, ni itàn Jerome, tí a yọ jade láti ọ̀dọ̀ àwọn akòwé-itàn àtijó; ṣùgbọ̀n ó ní àwọn akòwé miiran tí iṣẹ̀ wọn ṣi wà títi di ọ̀nì, tí wọn jẹ́rìí sí púpọ̀ nínú àwọn kókó-ọ̀rọ̀ kan náà. Appian so fún wa pé Laodice, lèyìn tí ó ti pa Antiochus, tí ó sì pa Berenice àti ọ̀mọ̀ rẹ̀ lèyìn rẹ̀, Ptolemy, ọ̀mọ̀ Philadelphus, láti gbèsan àwọn ipàniyàn wònyí, wọ̀ orílẹ̀-èdè Siria, ó pa Laodice, ó sì lọ̀ títi dé Babeli. Láti ọ̀dọ̀ Polybius ni a ti mò pé Ptolemy, eni tí a n pè ní Euergetes, nígbà tí ibínú gbígbóná ti kún inú rẹ̀ gidigidi nítorí iwà ikà tí a hù sí arábinrin rẹ̀, Berenice, lọ̀ pèlú ogun sínú Siria, ó sì gba ilú Seleucia, èyí tí a sì pa mó fún ọ̀pọ̀ ọ̀dún lèyìn náà pèlú àwọn ọ̀mọ̀-ogun olùṣọ̀ ti àwọn ọ̀ba Ejibiti. Báyií ni ó ṣe wọ̀ inú odi agbára ọ̀ba àríwá. Polyenus jẹ́rìí pé Ptolemy fi ara rẹ̀ ṣe olúwa gbogbo ilẹ̀ náà láti Òkè Taurus títi dé India, láisi ogun tàbí ijà; ṣùgbọ̀n ó fi í sí baba náà nípa àṣiṣe dípò ọ̀mọ̀ náà. Justin so pé bí a kò bá ti pe Ptolemy padà sí Ejibiti nítorí rudurù ilé, ì bá ti gba gbogbo ijọ̀ba Seleucus. Nípa bẹ̀ẹ̀ ọ̀ba gúúsù wá sínú ijọ̀ba ọ̀ba àríwá, ó sì padà sí ilẹ̀ ara rẹ̀, gégé bí wòlì ti so tẹ̀lẹ̀. Ó sì tún pé ọ̀dún ju ọ̀ba àríwá lọ̀; nítorí Seleucus Callinicus kú ní ìgbèkùn, nítorí iṣubú kúrò lóri eṣin rẹ̀; Ptolemy Euergetes sì yè é ní ọ̀dún mērin tàbí mārùn-ún.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 250–252.

Àmì àsoṭẹ̀lẹ̀ kan ti Romu, nítorí náà ti ọ̀ba àríwá pèlú, ni pé kí a lè fi í múlẹ̀ lóri itẹ̀, a gbódò ṣégun idènà ilẹ̀ mēta. Ọ̀ba àríwá àkókó lèyìn iyapa ijọ̀ba Alekisándà ni a fi múlẹ̀ nípasẹ̀ Seleucus Nicator, eni tí ó ti ṣiṣẹ̀ gégé bí jagunjagun fún Ptolemy (ọ̀ba gúúsù) fún ìgbà diẹ̀ láàárín ọ̀dún 316 sí 312 ṣáájú Kristi. Èṣe karùn-ún tọ̀ka sí ọ̀títọ̀ yíi nígbà tí ó wí pé, “Ọ̀ba gúúsù yóò sì lágbára, àti ọ̀kan nínú àwọn ọ̀mọ̀-aládé rẹ̀; yóò sì lágbára ju ú lọ̀.” Ptolemy ni ọ̀ba gúúsù, ó sì ní jagunjagun kan (ọ̀kan nínú àwọn ọ̀mọ̀-aládé rẹ̀), eni tí a ti yàn kádàrá rẹ̀ láti di alágbára ju Ptolemy lọ̀, gbolòhùn ikeyin eṣe karùn-ún sì wí pé, “yóò sì ní ijọ̀ba; ijọ̀ba rẹ̀ yóò jẹ̀ ijọ̀ba nílá.” Seleucus jagunjagun Ptolemy ni yóò di ọ̀ba àríwá àkókó. Ṣùgbọ̀n kí Seleucus lè di ọ̀ba àríwá, yóò ní láti ya ara rẹ̀ kúrò lódò ọ̀ba gúúsù, lèyìn náà sì ṣégun agbègbè ilẹ̀ mēta.

Agbègbè àkókó tí Seleucus ṣégun ni Ìlẹ̀ Oòrùn ní ọ̀dún 301 Ṣ.K. Lèyìn náà, ó ṣégun Ìwọ̀ Oòrùn (èyí tí arọ̀pọ̀ Cassander ti di mú) ní ọ̀dún 286 Ṣ.K., ó sì gba ilẹ̀ rẹ̀ kẹta ní Àríwá nígbà tí ó ṣégun Lysimachus ní ọ̀dún 281 Ṣ.K. A fi ọ̀ba àríwá múlẹ̀ lóri itẹ̀ ní ọ̀dún 281 Ṣ.K.

Àdéhùn àlàáfíà tí a ṣe lèyìn náà pèlú ọ̀ba gúúsù ṣẹ̀lẹ̀ ní ọ̀dún 252 ṣáájú ibi Kristi. Ọ̀dún mēfà lèyìn náà, ní ọ̀dún 246 ṣáájú ibi Kristi, Berenice (ọ̀ba-ọ̀mọ̀binrin gúúsù), ọ̀mọ̀ rẹ̀kùnrin, àti gbogbo àwọn ọ̀mọ̀-èyìn rẹ̀ ni a pa. Lèyìn èyí, ọ̀ba gúúsù mú Seleucus Callinicus, ọ̀mọ̀kùnrin Laodice, ó sì mú un padà lọ̀ pèlú ara rẹ̀ sí Ìjibiti, níbi tí ó ti kú nígbà tí ó ṣubú kúrò lóri eṣin. Ijọ̀ba ọ̀ba àkókó ti àríwá jẹ̀ láti ọ̀dún 281 ṣáájú ibi Kristi títi di ọ̀dún 246 ṣáájú ibi Kristi, èyí tí ó dọ̀gba pèlú ọ̀dún mēdógún lé lógún.

Ọ̀ba àkókó ti àríwá nínú orí kọ̀kànlá, ṣégun idènà agbègbè mēta kí a lè fi í múlẹ̀ lóri itẹ̀. Róòmù keferi pèlú ṣégun idènà agbègbè mēta kí a lè fi í múlẹ̀ lóri itẹ̀ [Wo Danieli 8:9], àti Róòmù Pápà ṣégun idènà agbègbè mēta kí a lè fi í múlẹ̀ lóri itẹ̀ [Wo Danieli 7:20]. Róòmù ọ̀de ọ̀nì pèlú ṣégun idènà agbègbè mēta kí a lè fi í múlẹ̀ lóri itẹ̀ [Wo Danieli 11:40–43].

Léyìn tí a ti fi í múlẹ̀ lórí itẹ̀, ọ̀ba àkókò tí àríwá jọba fún ọ̀dún márùndínlọgbọ̀n. Léyìn tí a ti fi í múlẹ̀ lórí itẹ̀, Romu keferi jọba fún “àkókò” kan (ọ̀dún egbẹ̀ta ọ̀gọ̀ta). Léyìn tí a ti fi í múlẹ̀ lórí itẹ̀, Romu pàápàá jọba fún “àkókò kan, àwọn àkókò, àti pínà àkókò” (ọ̀dún egbẹ̀rún méjìlá ọ̀gọ̀ta). Léyìn tí a ti fi í múlẹ̀ lórí itẹ̀, Romu òde-òní yóò jọba fún oşù méjìlélógójì àpẹ̀rẹ̀ (èyí tí a tún sọ̀rò rẹ̀ gẹ̀gẹ̀ bí “wákàtí kan”).

Ará̀bìnrin White jẹ̀ kí a mọ̀ pé, “pọ̀ nínú itàn tí a kọ̀ sínú Danieli orí kọ̀kànlá ni a ó tún ẹ̀.” Léyìn náà ó tọ̀ka sí ẹ̀sẹ̀ ọ̀gbọ̀n-ún dín lọ̀gbọ̀n tí tí dé m̀erindínlọ̀gbọ̀n, ó sì wí pé, “àwọn işẹ̀lẹ̀ tí ó jọ̀ irú àwọn tí a şàpẹ̀júwe nínú àwọn ọ̀rọ̀ wọ̀nyí yóò şẹ̀lẹ̀.” Nínú àwọn ẹ̀sẹ̀ wọ̀nyí, Romu papal (iríra tí n mú iparun wá), ni a “gbé kalẹ̀” lórí itẹ̀ ní ọ̀dún 538, léyìn náà ó sì ẹ̀ inúnibíni sí àwọn èniyàn Ọ̀lọ̀run fún “ọ̀pọ̀ ọ̀jọ̀” (egbẹ̀rún kan ó lé ọ̀gọ̀ta ọ̀dún), tí tí “ibínú” àkókò fi pé ní ọ̀dún 1798. Itàn àwọn ẹ̀sẹ̀ ọ̀gbọ̀n-ún dín lọ̀gbọ̀n tí tí dé m̀erindínlọ̀gbọ̀n ni a tún ẹ̀ nínú ẹ̀sẹ̀ méfà ikẹ̀yin ti orí kọ̀kànlá, şùgbọ̀n a tún ti fi itàn náà hàn gẹ̀gẹ̀ bí àpẹ̀rẹ̀ pípé nínú ẹ̀sẹ̀ márùn-ún tí tí dé m̀esàn-án.

Ìdásílẹ̀ Seleucus gẹ̀gẹ̀ bí ọ̀ba àríwá ní ọ̀dún 281 BC bá ọ̀dún 538 mu. Àwọn méjèjèjì dúró fún igégun ọ̀ba àríwá lórí itẹ̀ ní ọ̀pin işẹ̀gun àwọn idènà ilẹ̀-ayé m̀eta. Àkókò işàkóso pọ̀pù ni a fi ọ̀nà púpọ̀ hàn; egbẹ̀rún kan ó lé ọ̀gọ̀ta ọ̀jọ̀, oşù méjìlélógójì, àkókò kan, àwọn àkókò, àti ipín àkókò, ààyè kan, àti ọ̀dún m̀eta àtààbò. Işàkóso Seleucus pé fún ọ̀dún márùndínlọ̀gbọ̀n, idámewáá, tàbí idámewáá ọ̀rẹ̀, nínú márùndínlọ̀gbọ̀n, jẹ̀ m̀eta àtààbò. Idámewáá ọ̀dún márùndínlọ̀gbọ̀n ni a tún n sọ̀ gẹ̀gẹ̀ bí “m̀eta-pọ̀inti-márùn-ún” (3.5) ọ̀dún. “M̀eta àtààbò” jẹ̀ ààmì àkókò işàkóso pọ̀pù.

Ìjọ̀pọ̀ pápà gba ọ̀gbé ikú rẹ̀ ní ọ̀dún 1798 nígbà tí ọ̀ba guúsù, Napoleon Bonaparte (tí itumọ̀ rẹ̀ jẹ̀ “omokunrin aláyọ̀rísí”), rán jénérààlì rẹ̀ láti mú pọ̀pù ní igbèkùn. Ní ọ̀dún kan léyìn náà, ní 1799, pọ̀pù náà kú ní ilẹ̀ àjẹ̀jì, gẹ̀gẹ̀ bí ọ̀ba àkókò tí àríwá náà náà ẹ̀ kú, ẹ̀ni tí ọ̀ba guúsù ti mú lọ̀ sí igbèkùn pẹ̀lú. Seleucus Callinicus kú nípa jíjẹ̀ kúrò lórí ẹ̀şin nígbà tí ó wá ní igbèkùn ní Ejibiti. Pọ̀pù ni ẹ̀ni tí ó gun ẹ̀ranko náà. Ẹ̀ranko náà dúró fún ètò ọ̀şẹ̀lú tí pọ̀pù lò láti mú àwọn işẹ̀ Sátàni rẹ̀ ẹ̀. A pa ẹ̀ranko náà ní ọ̀dún 1798, pọ̀pù sì, ẹ̀ni tí ó ti gun ẹ̀ranko náà tí ó sì jọba lórí rẹ̀, kú ní ọ̀dún kan léyìn náà. Seleucus Callinicus kú nípa jíjẹ̀ kúrò lórí ẹ̀şin kan (ẹ̀ranko tí ó gun.) Igbèkùn ijọ̀pọ̀ pápà ní ọ̀dún 1798 àti 1799, ni a fi àpẹ̀rẹ̀ pípé hàn nínú igbèkùn ọ̀ba àkókò tí àríwá.

Ohun tí ó mú ibínú ọ̀ba guúsù bọ̀ sí ọ̀ba àríwá ni iparun májẹ̀mú àlàáfíà kan, èyí tí a şàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nípa iyókúró Berenice (iyàwó guúsù) kúrò ní pọ̀ rẹ̀ àti ikú tí ó tẹ̀ lé e ní ọ̀wọ̀ Laodice. Napoleon ti wọ̀ májẹ̀mú àlàáfíà kan láàárín France Ìyípadà àti àwọn ipínlẹ̀ pọ̀pù ní ọ̀dún 1797. Orúkọ májẹ̀mú náà ni a fi orúkọ ilú Tolentino ní Ancona, Italy, tí wọ̀n ti fọ̀wọ̀ sí i. Ó parí ní ilàna ní February, 1798 nígbà tí France mú pọ̀pù ní igbèkùn. Ìdí tí a fi sọ̀ májẹ̀mú náà di asán ni isapá France láti tan Ìyípadà rẹ̀ kalẹ̀.

Jénéràlì Duphot ti Napoleon wá ní Róòmù ní ọ̀dún 1797 gẹ̀gẹ̀ bí ara egbé omọ-ogun irin-ajò Faranse tí Directory, iyẹn ijọba alákóso ilẹ̀ Faranse ní àsikò náà, rán. Ète irin-ajò Faranse sí Ítálì, tí iwáláàyè Jénéràlì Duphot ní Róòmù jẹ̀ apá kan rẹ̀, ni láti şètiléyìn fún Orilẹ̀-èdè Olóminira ti Róòmù, iyẹn ipínlẹ̀ alábòójútó tí kò pé tí àwọn omọ-ogun iyípadà Faranse dá sílẹ̀ ní Ilẹ̀-Ìwọ̀n-Ilẹ̀ Ítálì. Àwọn Faranse n kópa gidigidi ní síşẹ̀ àtiléyìn fún àwọn isisẹ̀ iyípadà àti fifọ̀ àwọn èrò iyípadà káàkiri Yúróopù ní àkókò yí. Ní Ítálì, wọ̀n n wá ọ̀nà láti bi àwọn ijọba ọ̀ba şubú kí wọ̀n sì gbé àwọn orilẹ̀-èdè olóminira kalẹ̀ tí a fi àpẹ̀rẹ̀ Orilẹ̀-èdè Olóminira Faranse ẹ̀.

Wíwà Duphot àti àwọn ìṣe rẹ̀ ní Róòmù ru àtakò sókè láti ọ̀dò àwọn ẹgbé aládùúgbò-ìbílẹ̀ tí ń pa ìmúlò àtíjọ̀ mọ̀, pèlú àwọn alátiléyìn fún àwọn Ìpínlẹ̀ Páápù àti àwọn ọlọ́lá àdúgbò. Ní oṣù Kejilá, ọ̀dún 1797, nígbà ijàkadi kan láàárín àwọn ọmọ-ogun Faransé àti àwọn alátiléyìn fún àwọn Ìpínlẹ̀ Páápù, wón pa Gẹ́nérà Duphot, àti nípa bèẹ̀ ni a fi idí àwáwí nàà múlẹ̀ fún Napoleon láti rán Gẹ́nérà Berthier lọ ní ọ̀dún tí ó tẹ̀lẹ̀ e láti mú pòòpù ní igbèkùn. Àdéhùn àlàáfíà tí ó fọ̀ láàárín àwọn ọ̀ba guúsù àti àríwá pèsè idí tí ó ru ìṣẹ̀lẹ̀ nàà ní àwọn itàn méjèjì, pé ọ̀ba àríwá ni a mú ní igbèkùn nípasẹ̀ ọ̀ba guúsù.

Èsẹ̀ kejọ wí pé, “yòò sì mú àwọn ọlórùn wón lọ sí igbèkùn sí Ejibiti, pèlú àwọn ọmọ-aládé wón, àti pèlú àwọn ohun èlò wón iyebiye ti fàdàkà àti ti wúra.” Nígbà tí Ptolemy padà sí Ejibiti gégé bí ìmúṣe èsẹ̀ yìí, àwọn ará Ejibiti fún un ní oyè “Euergetes” (Olùṣànfààní), gégé bí iyìn fún ìṣe rẹ̀ ní pípadà àwọn òrìṣà àti àwọn ohun ìṣàfihàn wón tí ọ̀ba àríwá ti gbà lówó wón tẹ̀lẹ̀. Ní ọ̀dún 1798, ikóló Romu ní ọ̀wọ̀ àwọn Faransé ṣẹ̀lẹ̀. Ní ojọ̀ kan péré, àwọn akòwé-itàn ṣàkòsilẹ̀ pé ọ̀kọ̀ ẹ̀ṣin lónà ẹgbèrùn márùn-ún, lábẹ̀ ààbò ológun líle, ni a rí tí wón ń kúrò ní ilú nàà.

Ìrìn-àjò àjọyọ̀ nàà ní àkójopò àrà ọ̀títọ̀ kan ti ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ere àwòrán àtíjọ̀ àti àwòrán iyàworan ti àsikò Renaissance tí Faranse ń gba fún ara rẹ̀ gégé bí ó ti bá àdéhùn àlàáfíà Tolentino tí a ti rú mu. Àwọn ìṣe ọ̀nà wònyí ní ẹgbé Laocoon, Apollo Belvedere, Dying Gaul, Cupid and Psyche, Ariadne on Naxos, Venus Medici, àti àwọn àwòrán òlóló odò Tiber àti Nile; àwọn aṣọ̀ ọ̀giri àrán àti àwọn àwòrán ti Raphael, pèlú Transfiguration, Madonna di Foligno, Madonna della Sedia, Santa Conversazione ti Titian; àti ọ̀pọ̀ ìṣe mìíràn. Kò di ọ̀pọ̀ ọ̀dún lẹ́yìn nàà ni a fi àwọn ìṣúra tí wón jí wònyí hàn ní Musee Napoleonian nínú Louvre, tí a sí sílẹ̀ ní ọ̀dún 1807. Gégé bí a ti ń yìn Ptolemy nítorí pípadà àwọn ìṣúra àwọn ará Ejibiti, bèẹ̀ ni a gbe àwọn ìṣúra tí a kó láti Rome sínú apá ilẹ̀ ọ̀nà nàà tí a sọ̀ ní orúkọ Napoleon.

Èsẹ̀ márùn-ún sí mèsàn-án jẹ̀ ìbámu pípe pèlú itàn tí ó bèrẹ̀ ní ọ̀dún 538 tí ó sì parí ní 1798 àti 1799. Wón bá àwọn èsẹ̀ mọ̀kànlélogbòn sí m̀erindínlogbòn mu, èyí tí a fi hàn nínú àwọn èsẹ̀ m̀efà ikeyìn orí nàà, tí wón ṣàpèjúwe ifúnnílágbára ikeyìn ti Róòmù ọ̀de-òní bí ó ti ń ṣẹ̀gun àwọn idènà m̀eta, tí ó sì wá dé ọ̀pìn rẹ̀ níkeyìn láísí ẹ̀ni kankan láti rán án lówó. Èsẹ̀ m̀ewàá lẹ́yìn nàà sòrò nípa itàn ọ̀dún 1989.

Sùgbón a óò ru àwọn ọmọ̀ rẹ̀ sókè, wón yóò sì kó ogun òlóló; ọ̀kan yóò sì dájúdájú wá, yóò sì sà̀n kojá, yóò sì gba lọ; lẹ́yìn nàà ni yóò padà, a ó sì tún ru ú sókè, àní tí tí dé ibi agbára olódi rẹ̀. Dániẹ̀lì 11:10.

Ìmúṣe itàn ti èsẹ̀ kẹwàá jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ 1989, nígbà tí ijọ̀ba pòòpù, nínú àjọṣepò aṣínà pèlú Ronald Reagan, “sà̀n kojá” tí ó sì “r̀ekojá” Soviet Union, tí ó fi odi agbára rẹ̀ nikan sílẹ̀ (Ròṣià), bí Soviet Union (USSR) ṣe tú ká lẹ́yìn Perestroika.

Ní àkókò igbèyìn ni ọ̀ba guúsù yóò gbógun ti í; ọ̀ba àríwá yóò sì wá sí i bí ẹ̀fúfúfú jì, pèlú àwọn kẹ̀kẹ̀-ogun, àti pèlú àwọn ẹ̀lẹ̀ṣin, àti pèlú ọ̀pọ̀ ọ̀kọ̀ ojú omi; yóò sì wọ̀ inú àwọn ilẹ̀ nàà, yóò sì sà̀n kojá, yóò sì ré kojá. Danieli 11:40.

Itàn èsẹ̀ m̀ewàá dúró fún igbèsan sí ìṣẹ̀gun tí ọ̀ba guúsù ṣẹ̀gun ọ̀ba àríwá ní ọ̀dún 246 ńáájú Kristi, ó sì jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ igbèsan sí ìṣẹ̀gun tí ọ̀ba guúsù ṣẹ̀gun ọ̀ba àríwá ní ọ̀dún 1798. Èsẹ̀ ogójì bèrẹ̀ pèlú àkókò

òpin ní ọdún 1798, nígbà tí ọba gúúsù (Faransé aláìgbàgbọ́ nínú Ọlórún) fi ọgbẹ́ ikú náà lù ú ọba àríwá (agbára pòòpù), a sì mú un ẹ̀ pẹ̀lú iwópalẹ̀ Soviet Union ní àkókò òpin ní ọdún 1989. Àkókò òpin ní ọdún 1798 ni a ẹ̀fihàn nínú ẹ̀sẹ̀ ọgọ̀jì pẹ̀lú ọ̀rọ̀ náà pé, “Àti ní àkókò òpin ni ọba gúúsù yóò tà á.” “Aami ìdádúrò” (:) tí ó ya apá ikẹyìn ẹ̀sẹ̀ náà sọ̀tò, ń samisi “àkókò òpin” tó tẹ̀lé e ní ọdún 1989. “Ọba àríwá yóò sì bọ̀ wá sí i bí ìjì lílẹ̀, pẹ̀lú kẹ̀kẹ̀-ogun, àti pẹ̀lú àwọn ẹ̀lẹ̀sin, àti pẹ̀lú ọ̀pọ̀ ọ̀kọ̀ ojú omi; yóò sì wọ̀ inú àwọn ilẹ̀ náà, yóò sì kún bọ̀ wọn lórí, yóò sì kojá lọ.”

A ó tẹ̀síwájú pẹ̀lú ẹ̀kọ̀ yìi nínú àpílẹ̀kọ̀ tó kàn.

“Gbogbo orílẹ̀-èdè tí ó ti wọ̀ ojú pápá یشه ni a ti jẹ́ kí ó gba ipò rẹ̀ lórí ilẹ̀-ayé, kí a lè rí i bóyá yóò mú ètẹ̀ ‘Olùṣọ̀ náà àti Èni Mímọ̀ náà’ ẹ̀. Àsọtẹ̀lẹ̀ ti tọ́pasẹ̀ idide àti یشه́wú àwọn ijọba ńlá ayé—Bábilónì, Médo-Pérsià, Gírìisi, àti Róòmù. Pẹ̀lú ọ̀kọ̀ọ̀kan àwọn wọ̀nyí, gégé bí ó ti rí pẹ̀lú àwọn orílẹ̀-èdè tí agbára wọn kéré sí i, itàn tún ara rẹ̀ ẹ̀. Ọ̀kọ̀ọ̀kan ní àkókò idánwò rẹ̀, ọ̀kọ̀ọ̀kan kùna, ọ̀go rẹ̀ ẹ̀, agbára rẹ̀ kúrò, ẹ̀lómíràn sì gba ipò rẹ̀....”

“Láti inú ìgòkẹ̀ àti یشه́wú àwọn orílẹ̀-èdè, gégé bí a ti sọ̀ ọ̀ di mímọ̀ nínú àwọn ojúewé Ìwé Mímọ̀, wọn ńlò láti kọ̀ bí ọ̀go lásán ti ọ̀de àti ti ayé ẹ̀ jẹ́ aláíníyẹ̀. Bábilónì, pẹ̀lú gbogbo agbára rẹ̀ àti ọ̀lá ńlá rẹ̀, irú èyí tí ayé wa kò tì rí mó láti ìgbà náà,—agbára àti ọ̀lá ńlá tí ó dà bí èni pé ó dúró ẹ̀sin, tí yóò sì pé títí, sí àwọn ènìyàn ìgbà náà,—báwo ni ó ti kojá lọ pátápátá! Gégé bí “òdòdó koríko” ni ó ti ẹ̀gbé. Bẹ́ẹ̀ ni gbogbo ohun tí kò ní Ọlórún gégé bí ipilẹ̀ rẹ̀ yóò ẹ̀gbé. Kíkì ohun tí a so pọ̀ mó ètẹ̀ Rẹ̀ tí ó sì ń fì iwà Rẹ̀ hàn ni ó lè dúró. Àwọn ilàna Rẹ̀ nikan ni àwọn ohun tí ó dúró ẹ̀sin tí ayé wa mó.” Education, 177, 184.